

**Associacionisme,
participació
juvenil i educació
en la participació:
14 propostes de
política municipal**

2019
ELECCIONS MUNICIPALS

Les entitats que conformen el Consell Nacional de la Joventut de Catalunya defensem que es reconegui i potenciï el dret de les persones joves i les associacions juvenils a ser agents actives en la definició de les polítiques públiques i la presa de decisions a tots nivells.

Entenem el municipi com l'espai de proximitat des d'on els i les joves hem de poder decidir de manera col·laborativa amb polítics i tècnics com volem que es faci front a les nostres problemàtiques, inquietuds i necessitats. L'espai de proximitat des del qual els Ajuntaments han d'escoltar necessitats i propostes del jovent per poder-les materialitzar en polítiques públiques municipals i, si cal, escalar-les a institucions amb un major abast territorial.

Coincidint amb les eleccions, presentem un document amb **14 propostes de polítiques municipals** enfocades a millorar la **participació infantil i juvenil** als municipis, acompanyar els projectes transformadors de l'**associacionisme** i assumir la tasca d'**educar en i per a la participació** des dels Ajuntaments.

Hem prioritzat aquests temes amb la certesa que la participació juvenil és imprescindible en qualsevol procés de millora o canvi social i polític que es vulgui impulsar.

Participació: un concepte, dues mirades

Abans d'entrar en les propostes concretes, acotem. De què parlem quan parlem de participació? La participació, com a procés dinàmic i continuat, implica, tant el reconeixement de les formes de participació de les joves com a vàlides i legítimes; com la cessió de poder de decisió sobre afers públics. Per a poder avançar en aquesta direcció, es fa necessària la voluntat política i predisposició per part de les administracions.

Aquest document planteja una doble mirada i enfocament per a la participació d'infants, adolescents i joves: la de la participació com a dret i la de la participació com quelcom a educar.

Què entenem per **participació infantil, adolescent i juvenil?**

Ens referim al procés pel qual infants, adolescents i joves ens impliquem en la presa de decisions superant la mirada individual i implicant-nos en la construcció col·lectiva per generar transformació social des de l'òptica de la justícia global. Així doncs, acotem el concepte posant el focus en dues condicions imprescindibles: el foment de la participació s'ha de centrar a generar capacitat d'intervenció i en exercir poder de decisió. Només amb experiències de participació realment significatives s'aconseguirà el desenvolupament de la cultura de la participació entre infants, joves i adults.

Davant un context i una societat eminentment adultocentrista, el foment de la participació infantil, adolescent i juvenil queda en un discurs buit si no se cedeix poder de decisió des de tots els àmbits –família, centres educatius, administracions públiques, entitats, etc.– a infants, adolescents i joves. Finalment, l'entenem com l'exercici i l'execució d'un dret humà essencial per a garantir l'accés a la plena ciutadania. Esfera pública, participació i ciutadania van de la mà en la nostra societat. No incentivar la plena participació d'infants, adolescents i joves suposa nega-los-hi l'accés a l'esfera pública i a l'exercici i assoliment de la plena ciutadania.

Què entenem per dret a la participació?

La participació és un dret recollit en diversos tractats i textos jurídics dels quals són part l'Estat espanyol i Catalunya. Això implica l'obligació de les institucions i administracions a respectar, protegir i garantir el dret a la participació social, política, comunitària i ciutadana.

Des d'una òptica institucional, protegir el dret a la participació vol dir que l'administració ha de desenvolupar polítiques de foment concretes. Protegir-lo suposa promoure la generació d'eines per prevenir i eliminar possibles vulneracions del dret. I garantir-lo implica posar en marxa tots els mecanismes necessaris perquè es pugui exercir de manera plena i informada. És en aquest punt on cal fer dues consideracions:

1. Garantir el dret a la participació fa que l'educació en i per a la participació es presenti com una responsabilitat ineludible.
2. Cal trencar els sostres de vidre en la participació, tant en els centres educatius com en les entitats, municipis i famílies. No hi pot haver temes que per defecte mai estiguin subjectes a la presa de decisions de manera participativa. Cal obrir espais de participació en àmbits centrals.

Què entenem per educació en i per a la participació?

Concebre la participació com un dret implica l'aplicació automàtica dels principis bàsics dels drets humans, entre els quals la llibertat, la igualtat i la no discriminació. És en aquest punt on, els gestors públics assumint plenament el seu paper de garants de drets, han d'entomar el repte de fomentar l'educació en i per a la participació.

Quan parlem d'educar en i per a la participació no demanem que es basteixin continguts teòrics específics per transmetre en el marc de l'educació formal. La participació no es pot plantejar com una lliçó a aprendre ni una actitud a la qual posar nota. Per això, com diu Ana Novella, cal entendre "la participació com un mecanisme en si mateixa per aprendre a participar". La participació s'educa generant espais i processos de participació significatius des de la infància i a tots els àmbits: escola, família, entitats, institucions. L'educació en la participació és un treball progressiu i gradual. Cal començar per mecanismes senzills de participació per anar generant cultura participativa. Començar decidint sobre temes propers facilita la possibilitat de veure resultats i això genera motivació. La complexitat dels processos es pot anar incrementant d'acord amb el desenvolupament de les diferents capacitats participatives del grup. La participació és, per tant, un procés d'aprenentatge en si mateixa.

Cal doncs més i millor educació en i per a la participació per tal de garantir i fer efectiu el dret a la participació.

Les 14 propostes

PARTICIPACIÓ JUVENIL EN LA POLÍTICA PÚBLICA MUNICIPAL

1

Crear consells locals d'infància, adolescència o joventut

Els consells d'infància, d'adolescència o de joventut són espais de coordinació i treball conjunt entre iguals. L'existència d'aquestes plataformes a escala municipal és una oportunitat per als Ajuntaments, ja que els permet tenir identificats de manera molt clara interlocutors a qui poder consultar i amb qui poder crear conjuntament les polítiques que afecten a la joventut, adolescència i infància.

En relació als consells o plataformes locals de joventut, el paper dels Ajuntaments ha de ser el d'estimular-ne la creació, facilitar-ne la tasca i reconèixer-los com a actors en la definició de polítiques públiques i la cocreació de processos participatius. És important respectar la seva autonomia i ritmes. Crear una plataforma que aglutini totes les associacions juvenils municipals i/o jovent no associat ha de ser, en tots els casos, un procés liderat pels i les joves i que parteixi de l'autoorganització juvenil.

2

Crear una regidoria de participació ciutadana que vetlli per la intergeneracionalitat

Per tal de poder incloure la participació ciutadana de manera transversal en totes les polítiques que es facin a l'àmbit local, el més adequat és la creació d'una regidoria política que n'assumeixi el lideratge i disposi de pressupost propi. Aquesta ha de vetllar per garantir el dret a la participació de tota la ciutadania; una participació que parteixi de les premisses bàsiques de ser vinculant i inclusiva. Perquè aquesta regidoria pugui garantir la participació infantil i juvenil, cal que es contracti personal tècnic especialitzat i capaç d'articular les diferents formes i nivells de participació i que estigui en contacte amb la comunitat educativa i l'associacionisme juvenil local.

3

Impulsar mesures personalitzades que permetin eliminar barreres de participació

Generar i repensar els mecanismes de participació d'infants, adolescents i joves comporta buscar estratègies per superar i eliminar les esclotxes de participació que existeixen i la reproducció de desigualtats. Les recents publicacions de l'Enquesta Catalana de la Joventut confirmen que hi ha una correlació positiva entre el capital econòmic, social i cultural de les joves i la seva implicació en la vida comunitària i tendència a associar-se. Tenint en compte aquesta realitat, és imprescindible planificar els processos de participació des de la infància fins a l'edat adulta des d'una òptica comunitària i fent els possibles per a incloure a aquells infants, adolescents i joves sovint i forçadament infrarepresentats. En qualsevol procés de foment de la participació o associacionisme juvenil que s'engegui des de l'ajuntament, caldrà planificar mesures concretes enfocades a reduir l'esclotxa, així com plans específics per promoure la cultura participativa en aquells barris on sigui més necessari.

4

Impulsar anualment una audiència d'infància, adolescència i joventut

Per a poder avaluar quin és l'impacte de les polítiques locals en infants, adolescents i joves cal que el municipi organitzi anualment una audiència on escoltar la valoració i propostes d'aquests col·lectius. Aquests han de ser espais inclusius i que procurin integrar totes les mirades de la infància i la joventut del municipi. Al mateix temps, s'han de generar els mecanismes necessaris per a poder fer efectives les propostes que es consensuin entre les diferents persones i agents que participen de l'audiència. En cap cas, ha de ser un espai únicament consultiu.

Per tal que sigui exitosa, cal comptar amb la complicitat i suport de totes les regidories, membres de la comunitat educativa i associacions juvenils del municipi.

5

Impulsar un pla local de joventut coliderat amb el moviment organitzat juvenil i el moviment associatiu juvenil

Les polítiques de joventut d'un poble o ciutat cal que estiguin planificades, tinguin uns objectius clars i uns recursos associats per a assolir-los. Per a poder fer això, cal fer un pla local de joventut que sigui coliderat per l'administració local i les entitats o moviments juvenils locals. El jovent organitzat dels municipis, des del seu vincle amb la comunitat i l'entorn, és coneixedor de les necessitats juvenils i de les possibles línies de canvi. Per tant, cal acompanyar-los quan sigui necessari i crear projectes amb elles per poder desenvolupar el vessant propositiu. En aquest procés és important no envair els seus espais propis ni l'autogestió.

6

Cooperar i compartir bones pràctiques entre municipis compromesos amb la participació infantil i juvenil

Fer de la participació d'infants, adolescents i joves una pràctica política i comunitària quotidiana no és una tasca fàcil. Per tant, és important que els Ajuntaments que entomin aquest repte, comparteixin les seves experiències i bones pràctiques amb municipis que també impulsen polítiques en aquest àmbit. Això enriquirà les diverses experiències del foment de la participació infantil i juvenil i permetrà teixir estratègies conjuntes per a enfortir i fomentar la participació infantil i juvenil de qualitat en l'àmbit nacional.

FOMENT DE L'ASSOCIACIONISME JUVENIL

7

Formar els i les professionals de joventut en el foment de l'associacionisme i la participació juvenil

Les tècniques i dinamitzadores juvenils són qui sovint tenen un contacte més directe amb adolescents i joves. Aquestes professionals són un enllaç imprescindible perquè l'administració local conegui les inquietuds i necessitats de joves i adolescents. Per això, cal que els Ajuntaments ofereixin formació continuada en matèria de foment de l'associacionisme i la participació juvenil.

8

Escoltar les necessitats de les entitats juvenils del municipi i donar-hi resposta

Per tal de seguir enfortint el teixit associatiu juvenil, és imprescindible que des de les institucions locals s'impulsin polítiques de suport clares, enfocades a la sostenibilitat dels projectes i consensuades amb les entitats del municipi per garantir que responen a les seves necessitats. Les mesures concretes dependran de la realitat del teixit associatiu en cada barri, poble o ciutat, però alguns exemples poden ser: cedir espais municipals on poder realitzar la seva activitat de forma autogestionada, revisar i flexibilitzar les ordenances municipals de civisme per evitar que limitin l'ús de l'espai públic per part de les entitats juvenils, agilitzar els tràmits i adaptar les convocatòries de subvencions a les particularitats de les entitats juvenils, definir interlocutors polítics i tècnics clars i amb capacitat de donar resposta a les necessitats...

9

Convenis i subvencions plurianuals amb les associacions juvenils

La signatura de convenis o subvencions plurianuals amb les associacions per a la gestió d'equipaments juvenils o el desenvolupament de projectes dóna estabilitat a la seva tasca i, de retruc, als processos d'educació en la participació que es generen en aquestes. A més, és una manera de reconèixer la tasca de l'associacionisme i realçar-la com un puntal bàsic per a la ciutat i la comunitat.

10

Promoure el reconeixement social de l'associacionisme juvenil

Cal que els ajuntaments prenguin part activa en la visibilització i reconeixement de la tasca que duen a terme les associacions juvenils. Algunes línies que es poden desenvolupar en aquest sentit són: promoure que els mitjans de comunicació locals es facin ressò de l'activitat, projectes i propostes de les entitats juvenils; reservar espais als panells informatius municipals i als centres educatius perquè les entitats puguin donar a conèixer la seva tasca i activitats; potenciar, a través d'informadors i educadors municipals que treballen als centres educatius, el coneixement d'iniciatives associatives juvenils entre l'alumnat... Fer visible l'associacionisme juvenil també contribueix a la desestigmatització dels i les joves.

EDUCACIÓ EN I PER A LA PARTICIPACIÓ

11

Impulsar espais de coordinació entre tots els agents de la comunitat educativa

L'àmbit local és l'espai idoni on compartir experiències, coneixements i vivències sobre l'acció educativa. És imprescindible que en aquests espais hi hagi membres de la comunitat educativa com ara els equips docents i directius de centres educatius, les entitats d'associacionisme educatiu (agrupaments escoltes i esplais) i les associacions de famílies d'alumnes. Generar aquestes trobades entre els agents de la comunitat educativa local pot comportar canvis i millores per a enfortir l'educació i la comunitat. Alhora, és des d'aquí des d'on cal debatre amb profunditat sobre com millorar l'educació en i per a la participació. Cal doncs, que l'ajuntament faciliti la creació d'aquests espais i sigui capaç de vehicular els consensos en polítiques per a una millor educació en i per a la participació que involucri a tots els agents comunitaris.

12

Oferir formació i recursos a agents de la comunitat educativa per incloure la infància i joventut en la governança dels centres educatius

La participació d'infants i adolescents en una comunitat passa, en primer lloc, perquè aquests tinguin veu i vot en els espais educatius i d'aprenentatge. Per tant, és necessari democratitzar centres educatius abolint tota mirada adultocentrista que es pugui tenir cap a la participació d'infants i joves. Cal, entre d'altres, normalitzar la presència d'infants a consells escolars. Per a poder arribar fins aquí, cal que els Ajuntaments ofereixin formació, suport i recursos a equips docents sobre la posada en pràctica d'experiències reals de participació de l'alumnat tant dins dels centres com en l'entorn. Malgrat ser competència del Departament d'Educació, des de les administracions locals es pot reforçar aquesta tasca formativa del professorat i aportar-hi valor afegit a través de formacions contextualitzades en la realitat del municipi.

13

Garantir l'accés dels infants a les entitats d'associacionisme educatiu

La proposta pedagògica i associativa de les entitats d'associacionisme educatiu (agrupaments escoltes i esplais) es basa en oferir un espai de creixement personal, autogestió individual i col·lectiva i adquisició d'habilitats i competències per a l'exercici dels propis drets. Aquestes entitats són espais on l'educació en valors i l'educació en la participació prenen el protagonisme. Des de l'administració local, cal oferir les ajudes necessàries per garantir que cap infant o jove es vegi privat de poder participar en un cau o un esplai. Aquesta ajuda pot passar per oferir suport en la tramitació de les beques que ofereix la Generalitat, una tasca que ara s'assumeix des de les mateixes entitats. En paral·lel a aquesta tasca, és cabdal que els ajuntaments donin suport i publicitin la tasca d'aquestes entitats i els períodes d'inscripció.

14

Garantir que els processos participatius locals es plantegen amb lògica d'educació en la participació

A participar se n'aprèn participant. És per això que un municipi que aposti per educar en la participació a infants, adolescents i joves ha de ser, per força, un municipi que es comprometi a obrir espais de participació enfocats a la presa de decisions. La participació juvenil només es podrà promoure, serà efectiva i serà educadora si està enfocada a influir sobre una decisió concreta o a produir algun efecte favorable en relació als objectius plantejats des de l'inici. Aquests objectius han de ser coneguts i compartits per totes les parts.

Malgrat això, cal tenir molt present que l'educació en la participació és un treball progressiu i gradual. Cal començar per mecanismes senzills de participació per anar generant cultura participativa. Començar decidint sobre temes propers facilita la possibilitat de veure resultats i això genera motivació. La complexitat dels processos es pot anar incrementant d'acord amb el desenvolupament de les diferents capacitats participatives dels infants, adolescents i joves del municipi.

El Consell Nacional de la Joventut de Catalunya

El Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (CNJC) és la plataforma interassociativa que aplega més de 90 entitats juvenils de Catalunya. Fundat el 1979, el CNJC promou els interessos de la gent jove, fomenta l'associacionisme juvenil i actua de pont entre el jovent organitzat i les institucions públiques. Els tres eixos d'actuació del Consell són la sensibilització, la formació i la incidència política en tots aquells temes que afecten als i les persones joves.

www.cnjc.cat

Per què fer política municipal *en clau jove?*

L'àmbit local és el que impacta de manera més directa en el dia a dia del jovent i les entitats juvenils. Entenem el municipi com l'espai de proximitat on els i les joves hem de poder decidir com fer front a les problemàtiques, inquietuds i necessitats col·lectives. Assumir el compromís d'incorporar la mirada jove més enllà de la campanya electoral és una oportunitat per construir municipis més participatius i democràtics i una aposta de futur.

Avançar en la gestió ciutadana de pobles i ciutats

Cal apostar per un model de codecisó amb la ciutadania, tot generant espais i eines per recollir les demandes del jovent i fer-lo partícip del disseny de polítiques.

Enfortir el vincle amb les institucions

El jovent no s'identifica amb les formes tradicionals de fer política i participa a través de nous models menys institucionalitzats.

Augmentar la satisfacció del jovent amb el sistema democràtic

En només 9 anys s'ha reduït el grau de satisfacció del 53% al 13%. Cal posar el jovent al centre del procés democràtic per intentar revertir la tendència.

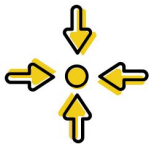

Garantir l'exercici de la plena ciutadania

L'exercici de certs drets, com el de participació, només es pot garantir incloent una mirada juvenil, generant espais de participació, i dotant el jovent de força, autonomia i autogestió.

Com garantir i incorporar la perspectiva juvenil...

a les campanyes electorals?

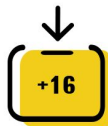
Crear trobades obertes

Espais i processos que interpel·lin a la gent jove per diagnosticar i detectar les necessitats reals i codissenyar programes electorals i campanyes.

Incorporar persones joves a les llistes electorals

El primer pas per comptar amb el jovent és tenir-lo en compte. Cal que les persones joves tinguin representació i poder de decisió.

Apostar pel vot als 16 anys

L'envelliment de la població fa que el jovent estigui cada cop més infrarepresentat. Els ajuntaments poden defensar i fer pressió per tal d'equilibrar la balança electoral.

Prioritzar les polítiques rellevants per a la gent jove

Els problemes rellevants per al jovent han de ser prioritat dins els partits. Les propostes del jovent han de ser visibilitzades públicament.

Reconèixer les entitats juvenils com a actors polítics

L'associacionisme juvenil vehicula opinions i accions del jovent. Un reconeixement públic de la seva tasca implica tenir-les en compte per fer diagnòsi, recollir propostes i generar vincles.

Dotar de recursos i reconeixement a les associacions juvenils

Apoderar les entitats juvenils vinculades als partits és estratègic per percebre la realitat del jovent i incorporar la mirada juvenil.

2019
ELECCIONS MUNICIPALS